

It should be noted that more than a quarter of freshmen admitted: their choice of profession was an accident. «Teacher Tips» and «vocational guidance activities in the school», according to the study, don't have a significant influence on the choice of a particular university entrants and direction of training. Growing influence on the choice of young people of high school and their future profession now has the information posted on the Internet.

Key words: students, educational motivation, motives to choice high education institut, professional orientation, social factors of education.

Надійшла до редколегії: 20.04.2014

УДК 364.042

Л. А. Пірог

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ДОПОМОГИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Наведено основні форми соціальної допомоги населенню. Розглянуто проблеми, що заважають реформуванню соціальної сфери. Запропоновано заходи щодо реалізації соціальної політики та вдосконалення системи соціальної допомоги. Наведено деякі приклади зарубіжного досвіду успішної практики керування соціальними гарантіями.

Ключові слова: соціальна політика, соціальна сфера, соціальний захист, соціальна допомога, державні соціальні гарантії.

Соціальна орієнтація державного управління обумовлена необхідністю впорядкування процесів суспільного розвитку, життєдіяльності суспільства шляхом узгодження різноманітних потреб, інтересів і форм діяльності відповідно до конституційних засад розбудови в Україні правової, соціальної держави. Це потребує формування відповідних механізмів державного регулювання соціально-економічних відносин, у тому числі формування системи державних соціальних гарантій.

На сьогоднішній день дослідженню проблеми керування системою соціального захисту та її адміністрування присвячена ціла низка публікацій таких міжнародних організацій, як ООН, МОП, Ради Європи, Світового Банку. Формуванню економічних механізмів реалізації соціальної функції держави присвячені праці багатьох науковців. У них підкреслено, що питання розподілу національного доходу, пошуку шляхів досягнення балансу між економічною та соціальною складниками суспільного розвитку є ключовим принципом обґрунтування пріоритетних напрямів реалізації соціальних гарантій.

Державні соціальні гарантії дають змогу реалізувати стратегічну мету сучасної цивілізованої держави – забезпечити високі стандарти життя та рівний доступ її громадян до суспільних благ і послуг. У країнах із соціально орієнтованою ринковою економікою цю мету досягають через виконання двох завдань – забезпечення високих стимулів до продуктивної праці, що створює стійку основу для самозабезпечення населення, і функціонування ефективної системи соціального захисту як механізму керування соціальними ризиками.

Формування певних уявлень суспільства щодо керування соціальним захистом населення необхідно для підвищення соціальної безпеки громадян, особливо соціально вразливих категорій – пенсіонерів, інвалідів, багатодітних родин, малозабезпечених груп населення. Завдяки вжитим на державному рівні заходам в Україні в основному створено правове поле, мережа соціальних закладів для надання соціальної допомоги вразливим категоріям населення і діяльності соціальних працівників. Однак, незважаючи на певні досягнення в наданні соціальних послуг особам, які знаходяться у складних життєвих обставинах, у цій сфері існує ще чимало проблем.

Право особи на соціальний захист за рахунок бюджетних коштів визначено статтею 46 Конституції України [3]. Право на соціальну допомогу не повинне

обумовлюватися трудовою діяльністю або сплатою страхових внесків. Тому фінансування можливе тільки за рахунок бюджетів різних рівнів. Цей вид соціального забезпечення отримав назву «державна соціальна допомога». У свою чергу, соціальна допомога – це сукупність заходів, які гарантують сім'ї або особі надання адресної диференційованої допомоги в особливо складних життєвих обставинах у вигляді готівкових чи безготівкових коштів, у натуральній формі, а також у вигляді пільг, послуг, консультацій тощо. Метою соціальної допомоги є створення державою умов для подолання людиною складних життєвих обставин і забезпечення можливості рівної участі всіх громадян у житті суспільства.

Соціальну допомогу громадянам надають відповідно до установлених законодавством соціальних стандартів якості життя з урахуванням рівня забезпечення цих стандартів. Рівень забезпечення соціальних стандартів, на підставі яких обчислюють розмір соціальної допомоги, визначає Кабінет Міністрів України щорічно під час складання проекту Державного бюджету залежно від економічних можливостей держави і затверджує одночасно з прийняттям Закону України «Про Державний бюджет України».

Кожна сім'я чи особа має право отримати соціальну допомогу у випадках, передбачених цим Законом, а також інформацію про можливості, види, форми, порядок та умови надання соціальної допомоги. Основними формами соціальної допомоги населенню відповідно до чинного законодавства на сьогодні є:

- фінансова допомога готівкова та безготівкова, у тому числі житлові субсидії, пільги, компенсації;

- послуги: перекваліфікація, підвищення кваліфікації; соціальне обслуговування одиноких непрацездатних осіб та інвалідів; соціальний супровід; соціальна реабілітація; соціальна корекція; сприяння соціальній адаптації в суспільстві;

- консультативно-інформаційна допомога. Вона може набувати характеру масових заходів, а також надаватися в індивідуальній формі (профорієнтаційне консультування, юридичні консультації з певних питань соціального захисту). Масові заходи зазвичай передбачено в межах реалізації комплексних соціальних програм (з підтримання здорового способу життя, планування сім'ї, боротьби з наркоманією, поширенням СНІДу та ін.);

- санкціонування соціально небажаних чи небезпечних дій (у тому числі дискримінації за віком, гендерною, національною чи іншою ознакою, реклами тютюну та алкоголю та ін.). Подібні дії караються шляхом застосування відповідних адміністративних, фінансових, карних заходів (штрафів, додаткових податків та ін.). Отримані від застосування означених санкцій кошти можуть бути спрямовані на фінансування системи соціальних заходів із попередження чи боротьби з соціально небезпечними явищами (наприклад, на антиалкогольні кампанії);

- правові статуси, що передбачають надання особі додаткових прав і встановлення обов'язків з боку держави (у зв'язку із заслугами особи перед державою, через шкоду, завдану особі внаслідок її участі в певній діяльності, чи впливу об'єктивних обставин та ін.). На сьогодні в Україні затверджено статуси народного депутата, ветерана, ліквідатора аварії на ЧАЕС, безробітного та деякі інші;

- угоди трудові (колективні договори, тарифні угоди, індивідуальні контракти), між соціальними партнерами (у тому числі міжнародні) [7].

Особливістю українського суспільства є те, що в державі існує значна частина громадян, які не мають можливості здійснювати трудову діяльність через об'єктивні причини, або які мають низькі доходи, тому вони потребують особливого механізму соціального захисту, спрямованого на підтримку чи надання певного рівня життєзабезпечення, та посиленої державної підтримки і відповідно адаптації системи соціального захисту населення до таких реалій. Проте, незважаючи на вищезазначене, у суспільстві велика кількість проблем у цій сфері. Державні органи влади розробляють і впроваджують низку заходів щодо реалізації соціальної політики, але через підміну її дієвого реформування

екстенсивним збільшенням соціальних видатків ці ресурси витрачають неефективно. За постійного збільшення абсолютних розмірів соціальних видатків жодну із соціальних функцій держави досі не реалізують у кількісних та якісних параметрах, передбачених Основним законом, а тому суттєвих практичних зрушень у сфері соціального захисту досягнуто не було. Фінансування соціальної сфери організовано недостатньо раціонально, адже деяка частина фінансів не надходить до людей, які дійсно потребують соціального захисту. Відсутність чітких стратегічних пріоритетів соціальної політики призводить до розпорошування коштів та недофінансування соціальних установ. Та й загалом соціальна політика залишається патерналістською і недостатньо сприяє розвитку людського потенціалу.

Нині соціальна політика стосовно вирішення проблем найбільш незахищених верств населення неефективна, відсутній системний підхід до формування державних соціальних гарантій, сучасний інструментарій вибору пріоритетів соціальної політики та механізмів її реалізації. Суперечності соціального забезпечення виявляються й у високій регіональній диференціації, нездатності виплачувати заплановані зарплати та види соціальної допомоги. Приватизовані ринки житла, освіти та охорони здоров'я існують поряд із вкрай низьким рівнем оплати праці та мінімальної соціальної допомоги. Отже, створення сучасної системи соціальної допомоги в Україні має свої особливості, пов'язані із затижним характером реформ, тривалою відсутністю економічного поживлення в економіці, одночасним зростанням зубожіння переважної частини населення та соціальної поляризації в суспільстві за недостатності державних фінансів, що суттєво обмежує соціальні заходи.

Як зазначають науковці Національного інституту стратегічних досліджень, протягом тривалого періоду реформ в Україні пріоритетність фактично надавали головним чином трансформації економічних інститутів, у той час як побудові адекватної інституційним змінам системи соціального розвитку та важелів підвищення рівня і якості життя громадян не приділяли необхідної уваги [4]. Реформування системи соціального захисту слід здійснювати на основі вироблення нових підходів і критеріїв до оцінки існуючих соціальних програм із метою їх раціоналізації та консолідації з урахуванням наявних бюджетних ресурсів.

На сучасному етапі розвитку українського суспільства пріоритетним завданням є відновлення соціальної справедливості та подолання невідповідності між конституційними нормами і реаліями життя українців, спричинених різницею в доходах населення [6]. Це потребує, передусім, зрозумілості та прозорості під час розрахунків розмірів різних видів соціальної допомоги й пенсій, гарантії держави на вчасну виплату заробітної плати, пенсій, стипендій, соціальної допомоги у визначені терміни та в повному обсязі.

Для забезпечення вдосконалення системи соціальної допомоги необхідно:

- 1) поглибити адресність державної соціальної допомоги громадянам через упорядкування пільг та допомоги, що надаються різним категоріям населення;
- 2) оптимізувати механізм надання субсидій населенню на оплату житла, комунальних послуг, палива;
- 3) запровадити для окремих категорій громадян залежно від їх рівня доходів надання субсидій на послуги, пов'язані із забезпеченням їх життєдіяльності (користування транспортом, телефоном тощо);
- 4) реформувати нормативно-правову базу надання адресної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям та самотнім непрацездатним громадянам на основі урахування їх сукупного доходу;
- 5) створити систему контролю за ефективним і раціональним використанням коштів на державну соціальну допомогу.

У контексті стратегії інтеграції України до Європейського співтовариства дієвим інструментом приведення національної системи соціального захисту у відповідність з європейськими стандартами є розвиток міжнародного співробітництва [8]. Підписання Україною в травні 1996 р. Європейської

Соціальної хартії та стратегічний курс нашої держави на євроінтеграцію вимагає прискореного наближення до міжнародних норм і стандартів усіх сфер нашого життя, у тому числі й вітчизняної системи соціального захисту [2]. Процес реформування та модернізації соціальних послуг в Україні, зокрема прийняття Закону «Про соціальні послуги» [7] та його практична реалізація з 2004 р., передбачає досягнення цілей стратегії, що стала звичною практикою в ЄС. Але багато механізмів цього закону ще потребують вдосконалення.

Останніми роками Рада Європи розробила Стратегію соціальної єдності, відповідно до якої рекомендовано підвищити ефективність соціальних послуг для задоволення потреб людей, які перебувають у ситуаціях соціального виключення [5]. Зарубіжні експерти могли би стати в нагоді вітчизняним фахівцям і установам у розробці й впровадженні інноваційних моделей соціальних послуг. Наразі «Український фонд соціальних інвестицій» (УФСІ) спільно з Міністерством соціальної політики України налагоджують таку співпрацю.

Свого часу в більшості країн-членів ЄС, починаючи з 70-х рр. ХХ ст., національні системи соціальних послуг було суттєво реформовано. Ці реформи мали на меті вироблення нової стратегії державної політики, що дозволяла б оперативно реагувати на демографічні, фінансові та соціально-економічні зміни в суспільстві та організаційних механізмів, здатних забезпечувати ефективне керування державними фінансами.

Основним принципом формування сучасної системи державних соціальних стандартів і нормативів має бути забезпечення визначених Конституцією України різних типів соціальної допомоги та державних соціальних гарантій, достатнього життєвого рівня для кожного громадянина. Для цього потрібно демонополізувати сферу надання послуг (яка є прерогативою державних установ) і розширити коло учасників, які їх надаватимуть, виробити нові стандарти послуг для різних груп клієнтів, покращити планування (з урахуванням демографічних тенденцій, зміни моделей працевлаштування, переміщення населення), удосконалити механізми розподілу фінансових ресурсів. Наслідком цих масштабних заходів перш за все має стати диверсифікація системи надання послуг, поліпшення їх якості для користувачів, незалежної системи перевірки якості і прозоріше використання коштів.

Досягти поставленої мети можливо лише шляхом упровадження моделі балансу послуг і нового механізму «замовлення послуг – надання послуг», який дозволить відділити функції фінансування, замовлення та керування соціальними послугами від їх надання. Крім того, висуното нові вимоги до підготовки персоналу, який надає соціальні послуги (потрібно переглянути підходи до їх навчання та оцінювання знань). Необхідна і нова система доступу, яка б надавала пріоритет у доступі до соціальних послуг тим, хто їх найбільше потребує. Оновленими мають стати як форми інформування клієнтів, так і системи моніторингу та оцінки результатів (якості) послуг.

Країни ЄС уже успішно рухаються цим шляхом. Ключовими уроками досвіду ЄС у реформуванні соціальних послуг, що сприяють поліпшенню добробуту та розвитку як окремих осіб, так і суспільних груп, їх інтеграції в соціум, є запровадження стратегічного соціального планування; розширення кола інноваційних соціальних послуг (наприклад, заміна вартісних форм допомоги в стаціонарних установах на альтернативні (надомні) форми обслуговування) і мережі постачальних послуг (окремих осіб, недержавних організацій). Для проектування, керування та надання соціальних послуг у країнах ЄС застосовують нову організаційну схему, в основу якої покладено структуру «клієнт – провайдер».

Українська держава поки що недостатньо застосовує нові форми керування, притаманні демократичному суспільству, такі як громадські обговорення, соціальний діалог, консультації, тристоронні переговори соціальних партнерів, що зумовлює неузгодженість інтересів різних соціальних груп, представників бізнесу і держави. Проте успішність практики керування соціальними гарантіями в розвинутих західних країнах дає підстави до всебічного вивчення зарубіжного

досвіду, передусім країн ЄС.

Сьогодні необхідне нове осмислення соціальних функцій української держави, її соціальної відповідальності, застосування управлінських підходів щодо визначення пріоритетів соціальної політики. Важливим кроком, який дозволить структурувати всі схеми соціальної підтримки громадян, може стати застосування програмних підходів до формування державних соціальних гарантій. Це дасть змогу врахувати важливі взаємозв'язки між елементами соціального захисту, інтереси всіх соціальних груп, оптимізувати використання фінансових ресурсів.

Також невисокий рівень державних соціальних гарантій поєднано з недостатнім рівнем розвитку мотиваційного механізму трудової активності кожної людини, здатної забезпечувати власний добробут. Це призводить до зменшення соціальної захищеності людини, зниження рівня соціальної безпеки, значного навантаження на економічну систему, гальмування проведення важливих економічних реформ. Адже визначення бюджетних видатків зводяться в основному до макроекономічних пропорцій і майже не застосовують параметри, що дають уявлення про життєвий рівень різних верств населення, який формують за допомогою бюджетного перерозподілу ресурсів. Це не дає змоги відслідковувати динаміку частки соціальних видатків у консолідованому бюджеті, приймати обґрунтовані рішення щодо удосконалення фінансування державних соціальних гарантій, міжбюджетних відносин і системи соціального захисту.

У цілому система керування державними соціальними гарантіями має працювати для досягнення двох цілей:

- визначення та обґрунтування соціально та економічно прийняттого рівня соціальних гарантій;
- забезпечення ефективної і результативної реалізації соціальних гарантій через демократично контрольоване державне управління.

Дані цілі досягають шляхом організації керування на трьох рівнях: вироблення державної політики; керування системою на національному рівні; упровадження окремих схем соціального захисту та адміністративне управління. Необхідно змінити організаційну структуру керування державними соціальними гарантіями шляхом створення наглядового органу для забезпечення керування системою державних соціальних гарантій у цілому, консультативно-дорадчих органів, формування механізмів ефективного контролю процесу керування з боку суспільства на національному рівні.

Крім того, прийшов час для розвитку нових для України технологій і форм, таких як консультування, громадське обговорення, складання проектів законодавчих актів «Біла Книга» та «Зелена Книга» [1]. Така модель спрямована на широке впровадження узгоджувальних процедур і громадських консультацій, активізацію нормотворчої діяльності органів виконавчої влади, що забезпечить зв'язок між самою політикою та її реалізацією, широку участь основних соціальних партнерів, узгодження інтересів різних соціальних груп і досягнення згоди щодо рівнів та видів соціальних гарантій.

Формування та розвиток цілісної системи соціального законодавства України, підвищення обґрунтованості прийняття рішень щодо державних соціальних гарантій потребує також удосконалення аналітичного забезпечення прийняття законодавчих актів. Необхідно формувати державні й громадські інститути експертизи у процесах нормотворчості, виділення соціальної експертизи в самостійний напрям управлінської процедури на всіх рівнях розробки нормативно-правових актів.

Водночас існує потреба в широкому застосуванні соціальних стандартів і нормативів у процесі керування державними соціальними гарантіями, що дасть змогу вирішити низку системних проблем, передусім створення методологічної бази для визначення пріоритетів соціальної політики, цілей, показників розвитку соціальних процесів, забезпечення рівного доступу громадян до одержання благ і послуг, удосконалення бюджетно-економічних механізмів розподілу ресурсів на соціальні потреби.

Усе гострішою стає необхідність упровадження методу соціального бюджетування в процесі керування державними соціальними гарантіями, за допомогою якого можна здійснити ґрунтовний аналіз системи соціальних гарантій і взаємозв'язків її елементів. Національна модель соціального бюджету була запропонована Міжнародною організацією праці (МОП), яка передбачає зведення усіх видатків на соціальну сферу за рахунок різних джерел фінансування, що є основою для створення системи коротко-та середньострокового макроекономічного планування, прогнозування доходів бюджету та інших загальнодержавних фондів фінансових ресурсів, а також визначення стратегічних пріоритетів їх розподілу.

Застосування моделі соціального бюджету як інструменту керування державними соціальними гарантіями дасть змогу постійно вдосконалювати структуру соціальних видатків з урахуванням стратегічних завдань соціального розвитку, динаміки економічного розвитку країни й регіонів, демографічних прогнозів та соціальних нормативів, забезпечувати ефективну взаємодію центрального, регіонального і місцевих бюджетів у галузі фінансування соціальної сфери.

Бібліографічні посилання

1. Біла книга: реформування законодавчого середовища для розвитку громадянського суспільства в Україні [Текст] / М. Лациба [та ін.]. – К. : ПРООН, 2011. – 28с.
2. Європейська соціальна хартія: хартія Ради Європи, Міжнародний документ від 03.05.1996 р. № ETS № 163 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>. – Заголовок з екрану.
3. Конституція України: закон України від 28 червня 1996 р. [Текст] // Вісник Верховної Ради. – 1996. – № 3.
4. Національний інститут стратегічних досліджень : стратегічні пріоритети [Текст] / голов. ред. Ю. Г. Рубан // Наук.-аналіт.зб. – 2012. – 220 с.
5. Нова Стратегія та План дій Ради Європи для соціальної єдності [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mlsp.gov.ua/labour/control/uk/publish/article.jsessionid>. – Заголовок з екрану.
6. Пищуліна О.М. Диференціація населення за рівнем доходу та ефективність інституційної організації механізмів його перерозподілу в Україні [Електронний ресурс] / О.М. Пищуліна. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua>. – Заголовок з екрану.
7. Про соціальні послуги: закон України від 19 червня 2003 р. [Текст] // Уряд. кур'єр. – 2003. – 10 верес. – С. 5–8.
8. Сідельник Л.Л. Нові підходи до розроблення стандартів соціальних послуг [Текст] / Л.Л. Сідельник // Стандарти соціальних послуг : зб. проектів док-ів. – К. : Український фонд соціальних інвестицій, 2007. – 175 с.

Пирог Л.А. Перспективы развития государственной социальной помощи в современных условиях.

Приведены основные формы социальной помощи населению. Рассмотрены проблемы, которые мешают реформированию социальной сферы. Предложены мероприятия относительно реализации социальной политики и совершенствования системы социальной помощи. Приведены некоторые примеры зарубежного опыта успешной практики управления социальными гарантиями.

Ключевые слова: социальная политика, социальная сфера, социальная защита, социальная помощь, государственные социальные гарантии.

Pirog L. Prospects of state social assistance in present circumstances.

State social guarantees are given to realize the strategic goal of modern civilized state - to ensure high standards of living and equal access of citizens to public goods and services. Despite some progress in providing social services to people who are in difficult circumstances (pensioners, the disabled, large families, low-income groups), in the area of social protection, there is still a lot of problems.

The individual's right for social protection through the budget has been called «social welfare state». The aim is to create a social welfare state conditions to overcome difficult life circumstances of the person and enable equal participation of all citizens in the community. Each family or individual has the right for social assistance in the cases provided for by the law, as well as information about the opportunities, types, forms, terms and conditions of social assistance.

State governments developed and implemented a number of measures for the implementation of social policy. With the constant increase in the absolute size of social spending, none of the social functions of the state has not yet implemented in the quantitative and qualitative parameters as

provided by law, but because of significant practical improvements in the area of social protection has been achieved. Financing of social services organized efficiently enough. The lack of clear strategic priorities of social policy leads to spreading costs and underfunding of social institutions.

The development of modern social welfare system in Ukraine has its own characteristics associated with protracted reforms prolonged lack of economic recovery in the economy, while rising impoverishment of the majority of the population and social polarization in society at failure of public finances, which significantly limits the social events.

At the present stage of development of Ukrainian society a priority acts to restore social justice and addressing inconsistencies between constitutional provisions and Ukrainian realities of life caused by the difference in incomes. This requires clarity and transparency in the calculation of the size of the different types of social assistance and pensions, to assure timely payment of salaries, pensions, stipends and social care in due time and in full.

Ukrainian government is still not using new forms of governance, characterized by a democratic society, such as public hearings, social dialogue, consultations, tripartite talks with social partners. However, the performance practice of social guarantees in developed Western countries gives rise to a comprehensive study of foreign experience.

Key words: social politics, social sphere, social defence, social help, state social guarantees.

Надійшла до редколегії: 01.03.2014

УДК 316

А. В. Хуторна

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

ЕВОЛЮЦІЯ ФЕМІНІЗМУ КРИЗЬ ПРИЗМУ СОЦІОЛОГІЧНОГО ТЕОРЕТИЗУВАННЯ

Основну увагу зосереджено на розкритті феміністських ідей, концепцій та рухів у контексті соціологічного теоретизування. Висвітлено погляди західних мислителів щодо соціально-політичного статусу жінки, її ролі та місця в суспільстві, а також розглянуто вплив різних соціологічних теорій на становлення та розвиток ідеології фемінізму.

Ключові слова: фемінізм, андроцентризм, рівноправ'я, соціальний статус жінки, гендерні ролі.

Постановка проблеми. Однією з визначальних ознак здатності суспільства до оновлення, модернізації, переходу від традиційного устрою до сучасності є становлення жіночої активності в різних сферах діяльності. Сьогодні соціально-культурне рівноправ'я чоловіків і жінок є питанням рівноправ'я людського існування. Відомо, що становище жінки в соціумі відображає дійсну ступінь цивілізованості тієї або іншої соціальної спільноти, а також безпомилково відображає дотримання її членами принципів гуманізму, рівності та демократії. Сучасний фемінізм, піддавши критиці традиційну патріархальну концепцію соціокультурного розвитку людства, запропонував їй альтернативу, в якій жінка є активним і рівноцінним із чоловіками суб'єктом соціального процесу. Головну увагу у фемінізмі зосереджено на виявленні та скасуванні дискримінаційних щодо жінки практик, його основним завданням є звільнення жінок від обмежень, нав'язаних чоловіками, надання їм рівних можливостей у соціумі.

Отже, посилення громадської уваги до важливих питань суспільної модернізації – емансипації індивіда, самоусвідомлення жінкою своєї природи, можливостей та самоцінності буття, а також бурхливі дискусії і неоднозначні оцінки цих процесів роблять актуальним дослідження становлення й розвитку фемінізму як теорії та практики.

Аналіз досліджень і публікацій. Вивченням ролі жінки і її місця в суспільстві займалися багато філософів, мислителів, письменників, різних діячів в усі епохи існування людини.

Уявлення про природність фемінного можна знайти в працях Сократа, Платона, Аристотеля, І. Канта, Ф. Ніцше, Ж.-Ж. Руссо. Здатність жінки бути повноцінною, вільною особою доводили Корнеліус Агріппа та Христина де Пізан, які бачили основний шлях незалежності жінок від чоловіків в здобутті якісної освіти. Ідеї про рівноправ'я статей були висловлені французькими просвітниками Вольтером,